مەملەكەتتىك باقشا قۇرىپ، تۇنىق سۋ، جاسىل تاۋدىڭ قىمباتىن اسىردى

تيانشان باعامى

☐ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى ساۋ حۋا

جۋىقتا، شينجياڭ ٴوتىنىش ەتىپ قۇرعان قارامايلى مەملەكەتتىك باقشاسى، كۇنلۇن تاۋى مەملەكەتتىك باقشاسى مەملەكەتتىك باقشالاردى باسقارۋ مەكەمەسىنىڭ رەسمي بەكىتپە جاۋابىنا يە بولدى، بۇل شينجياڭنىڭ مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋدا ماڭىزدى ىلگەرىلەۋشىلىككە قول جەتكىزگەندىگىن كورسەتتى.

مەملەكەتتىك باقشا دەگەن نە؟ مەملەكەتتىك باقشانىڭ قازىرگى جاراتىلىستىق قورىقتارمەن قانداي ايىرماشىلىعى بار؟ شينجياڭ العاشقى توپتا قۇرىلاتىن مەملەكەتتىك باقشاعا نەلىكتەن قارامايلى مەن كۇنلۇن تاۋى ٴوڭىرىن تاڭدادى؟ ٴتىلشى وسى جونىندە قاتىستى ادامدارعا تىلشىلىك ىستەدى.

مەملەكەتتىك باقشا — ەڭ جوعارى دارەجەلى قورعاۋ

مەملەكەتتىك باقشا جونىندە ٴسوز بولا قالسا، امەريكانىڭ يەللوۋستون مەملەكەتتىك باقشاسى، وڭتۇستىك افريكاداعى كرۋگەر مەملەكەتتىك باقشاسى، انگليا كول رايونى مەملەكەتتىك باقشاسى سياقتىلار كوپشىلىكتىڭ قۇلاعىنا الدەقاشان ٴسىڭىستى بولىپ كەتكەن. وسى مەملەكەتتىك باقشالاردىڭ كەيبىرەۋىنىڭ 150 جىلدىق تاريحى بار، ولار ەرەكشە ماڭىزدى ەكولوگيالىق بايلىقتى قورعاپ وتىرۋمەن بىرگە، بۇكىل جەر شارىنا ايگىلى ساياحات ورىندارى بولىپ تابىلادى.

مەملەكەتتىك باقشا ۇعىمى ەڭ ىرتەدە 1830 - جىلى جارىققا شىققان، دۇنيە جۇزىندە ەڭ ىرتەدەگى مەملەكەتتىك باقشا 1872 - جىلى امەريكا قۇرعان يەللوۋستون مەملەكەتتىك باقشاسى. قازىر، بۇكىل جەر شارىندا 100دەن استام مەملەكەت قۇرعان 1200دەن استام مەملەكەتتىك باقشا بۇكىل دۇنيە ٴجۇزى تۇگەل مويىنداعان جاراتىلىستىق كورىنىس وڭىرلەرىنىڭ ٴتاجىسى ىسپەتتى، ادامدار كورۋدى جانە بارىپ قايتۋدى اڭسايتىن ساياحات ايگىلى وڭىرىنە اينالعان.

ەلىمىزدىڭ مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ اياق الىسى جايىراق باستالدى. 2015 - جىلدان باستاپ سىناق ٴتۇيىنىن قۇرىپ، 2017 - جىلى «مەملەكەتتىك باقشا ٴتۇزىلىسىن ورناتۋدىڭ جالپىلىق جوباسىن» شىعاردى، بۇل مەملەكەتتىك باقشا قۇرىلىسىنىڭ ماڭىزدى ساتىعا وتكەندىگىنىڭ بەلگىسى بولدى. وسىدان كەيىن، مەملەكەتتىك باقشا سىناق ٴتۇيىنى كولەمى ۇزدىكسىز كەڭەيتىلىپ، چيڭحاي، حيلۇڭجياڭ، شانشي، گانسۋ، فۋجيان سياقتى 12 ولكەنى قامتىدى. 2021 - جىلى 10 - ايدىڭ 12 - كۇنى، ەلىمىز ٴۇش وزەن قايناري، مىسىق ايۋ، شىعىس سولتۇستىك جولبارىسى، قابىلانى، حاينان ىستىق بەلدەۋ جاڭبىرلى ورمانى، ۋ - يشان سىندى ٴبىرىنشى توپتاعى 5 مەملەكەتتىك باقشانى رەسمي قۇردى، قورعاۋعا الىنعان جەر اۋدانى 230 مىڭ شارشى كيلومەترگە جەتىپ، %30كە جۋىق قۇرلىق وڭىرىندەگى مەملەكەتتىك ٴتۇيىندى قورعالاتىن جابايى حايۋاناتتار مەن وسىمدىكتەر ٴتۇرىن قامتىدى، ٴسويتىپ، جۇڭگو دا مەملەكەتتىك باقشا داۋىرىنە قادام باستى.

جاراتىلىستىق قورىقتارمەن سالىستىرعاندا، مەملەكەتتىك باقشانىڭ ەرەكشەلىگى اناعۇرلىم جوعارى، اناعۇرلىم ۇلكەن، اناعۇرلىم ۇستەم، اناعۇرلىم كەمەلدى، اناعۇرلىم جاڭا، اناعۇرلىم قاتاڭ دەگەندەرمەن ەرەكشەلەنەدى. اناعۇرلىم جوعارى دەگەنى مەملەكەتتىك باقشانىڭ مەملەكەتتىكتە ۋاكىلدىك ەتۋ سيپاتى كۇشتى ەكەندىگىن، باسىم كوپ وڭىرلەر تابيعي ەكولوگيالىق جۇيەنىڭ بەتكە ۇستارى سانالاتىندىعىن، ەكولوگيالىق ماڭىزدىلىق دارەجەسى جوعارى، كورىكەم كورىنىستىك قۇنى جوعارى، باسقارۋشى جىكتەر دە اناعۇرلىم جوعارى بولاتىندىعىن كورسەتەدى؛ اناعۇرلىم ۇلكەن دەگەنى جەر اۋدانى اناعۇرلىم ۇلكەن، كورىكەم كورىنىستىك ولشەمى دە ۇلكەن، اۋماقتى، كەڭ تىنىستى ەكەندىگىن كورسەتەدى؛ اناعۇرلىم ۇستەم دەگەنى مارتەبەسىنىڭ اناعۇرلىم ۇستەم، مەملەكەتتىكتە ۋاكىلدىك ەتەتىن تانسىق ەكەندىگىن كورسەتەدى؛ اناعۇرلىم كەمەلدى دەگەنى ەكولوگيالىق جۇيەنىڭ تيپى، قۋاتى كەمەلدى ەكەندىگىن كورسەتەدى؛ اناعۇرلىم جاڭا دەگەنى جاڭا جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر فورماسىن، جاڭا جاراتىلىستىق قورعاۋ ٴتۇزىلىسىن، جاڭا ەكولوگيانى قورعاۋ ۇستانىمىن كورسەتەدى؛ اناعۇرلىم قاتاڭ دەگەنى مەملەكەتتىك باقشانىڭ ەڭ قاتاڭ قورعاۋ، اناعۇرلىم جۇيەلى باسقارۋ جۇرگىزەتىندىگىن كورسەتەدى.

مەملەكەتتىك باقشا ەلىمىزدىڭ جاراتىلىستىق ەكولوگيا جۇيەسىندەگى ەڭ ماڭىزدى، جاراتىلىستىق كورىنىسى ەڭ ەرەكشە، جاراتىلىستىق مۇراسى ەڭ سۇرىپتالعان، ورگانيزمدەردىڭ الۋان تۇرلىلىگى ەڭ باي، شوعىرلى بولىگى سانالادى، سوندىقتان، ول ەلىمىزدىڭ جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسىندە نەگىزگى ورىندى ۇستايدى، مەملەكەتتىك ەكولوگيالىق قاۋىپسىزدىگىن قورعاۋداعى شەشۋشى وڭىرلەردە ماڭىزدى الدىڭعى ورىندى يەلەيدى، ەڭ باعالى، ەڭ ماڭىزدى ورگانيزمدەردىڭ الۋان تۇرلىلىگىن قورعاۋ شوعىرى تارالعان وڭىرلەردە جەتەكشى ورىندى يەلەيدى.

قارامايلى، كۇنلۇن تاۋى قارا ٴۇزىپ الا شىقتى

شينجياڭنىڭ جەر اۋدانى كەڭ، قارلى تاۋ، مۇزدىق، ورمان، جايىلىم، سازدىق، ٴشول - جازيرا، جاپان ٴتۇز سياقتى الۋان ٴتۇرلى ەكولوگيالىق جۇيەگە يە. شينجياڭدا مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ مەملەكەت جەرى ەكولوگيالىق قاۋىپسىزدىك ىرگەتاسىن بەكەمدەپ، جىبەك جولى ەكولوگيالىق قاۋىپسىزدىك قالقانىن جاساۋ، وڭىردىك ەكولوگيالىق قاۋىپسىزدىگىن قورعاۋدا جانە ۇزاق بولاشاقتىق بايانىدى دامۋدا كەلەلى ٴمان الادى.

شينجياڭدا مەملەكەتتىك باقشانى ەرتەرەك قۇرۋ ٴۇشىن، رايونىمىز «مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋدى باسقارۋ ٴادىسىنىڭ»، «مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ باعدارلاماسىنىڭ»، «مەملەكەتتىك باقشانىڭ كەڭىستىكتە ورنالاسۋ جوباسىنىڭ» تالاپتارى بويىنشا، ەكولوگيالىق جۇيەگە، سيرەك كەزدەسەتىن، تۇقىمى قۇرىپ - جويىلۋعا تاياعان تۇرلەردىڭ ورنالاسۋىنا جانە جاراتىلىستىق جەر بەدەرى كورىنىسىنىڭ ەرەكشەلىگىنە بىرلەستىرە وتىرىپ، مەملەكەتتىڭ شينجياڭعا ورنالاستىرعان 5 مەملەكەتتىك باقشا كانديدات رايونىنا مەملەكەتتىكتە ۋاكىلدىك ەتۋ سيپاتى، ىقپال كۇشى، دارالىعى، ساتىلىق مولشەرى سىندى 4 جاقتان سالىستىرا تالداۋ جۇرگىزىپ، «2022 - جىلى شينجياڭدا قۇرىلاتىن مەملەكەتتىك باقشالاردىڭ ۇسىنىستىق ٴتىزىمىن» ورتاعا قويدى.

”مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋدا جالپىلىق ەسكەرىلەتىن فاكتورلار ٴبىرشاما كوپ، وڭىرلىك ەكولوگيالىق جۇيەنىڭ جانە وزەكتى بايلىقتىڭ ۋاكىلدىك سيپاتى بولۋدان سىرت، ۇقساس جاعراپيالىق بىرلىك وڭىرىندە باسەكەلىك قۋاتى بار - جوقتىعى، قوعامدىق ىقپالىن باعالاۋداعى حاۋىپ - قاتەرى، قورعالاتىن وڭىردىڭ نەگىزدىك شارت - جاعدايى، اينالاسىنداعى ساياحات بايلىعى سياقتىلار ەسكەرىلەدى“. اۋتونوميالى رايوندىق ورمان شارۋاشىلىعى جانە جايىلىم مەكەمەسى جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر باسقارماسىنىڭ قىزمەتكەرى تانىستىرىپ بىلاي دەدى: قارامايلى، كۇنلۇن تاۋى وڭىرىنىڭ مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ شارت - جاعدايى وسى تالاپتاردى ٴبىرشاما ويداعىداي قاناعاتتاندىرىپ، ەڭ سوڭىندا قارا ٴۇزىپ الا شىعىپ، شينجياڭدا تۇڭعىش توپتا قۇرىلعان مەملەكەتتىك باقشاعا اينالدى.

قارامايلى جوڭعار ويپاتىنىڭ شىعىس بولىگىنە ورنالاسقان، ەلىمىزدىڭ قوڭىرجاي بەلدەۋلىك قۋاڭ وڭىردەگى الاسا اعاشتى، ٴشول ەكولوگيالىق جۇيەسىنىڭ تيپتىك ۋاكىلى، ەلىمىزدەگى بىردەن - ٴبىر قوڭىرجاي بەلدەۋلىك ٴشول دالا تۇياقتى جابايى حايۋاناتتارى شوعىرلى ورنالاسقان ٴوڭىر سانالادى. قۇرىلۋ ۇستىندەگى قارامايلى مەملەكەتتىك باقشاسى نەگىزىنەن شينجياڭ قارامايلى تاۋىنداعى تۇياقتى جابايى حايۋاناتتار جاراتىلىستىق قورىعىنان، شينجياڭ شونجى تاسقا اينالعان اعاش - ديناۋزاۋر مەملەكەتتىك گەولوگيالىق باقشاسىنان، شينجياڭ شونجى تاسقا اينالعان اعاش مەملەكەتتىك قۇمدى ٴشول باقشاسىنان قۇرالعان، بۇل ٴوڭىر ٴارى تۇقىمى قۇرىپ - جويىلۋعا تاياعان ٴتۇر پرجەۆالسكي جىلقىسىنىڭ بايىرعى مەكەنى، دۇنيە جۇزىندەگى كولەمى ەڭ ۇلكەن تابيعاتقا قويا بەرۋ جانە جەتىلدىرۋ ٴوڭىرى، وڭىردە تاعى دۇنيە جۇزىندەگى ەڭ ۇلكەن تاسقا اينالعان اعاش باقشاسى بار، وندا دۇنيە جۇزىندەگى ەڭ ۇلكەن كەسىرتكە اياقتىلار تۇرىندەگى ديناۋزاۋردىڭ (جۇڭگو - كانادا مامەنشي ديناۋزاۋرى) تاسقا اينالعان قالدىعى قازىپ الىنعان.

كۇنلۇن تاۋى ٴوڭىرى چيڭحاي - شيزاڭ ٴۇستىرتىنىڭ سولتۇستىك جيەگىنە ورنالاسقان، كۇنلۇن تاۋى ٴۇستىرت - سۋلىق، ٴشول دالا، قارلى تاۋ، مۇزدىق ەكولوگيالىق، جاعراپيالىق رايونىنا جاتادى، نەگىزىنەن التىنتاۋ مەملەكەت دارەجەلى جاراتىلىستىق قورىعى مەن ورتا كۇنلۇن اۋتونوميالى رايون دارەجەلى جاراتىلىستىق قورىعىنان قۇرالادى، ول ٴۇستىرتتى ٴشول دالا، ٴۇستىرت - سۋلىق ٴوڭىرلى جايىلىم ەكولوگيالىق جۇيەسىنىڭ تيپتىك ۋاكىلى، دۇنيە جۇزىندەگى تەڭىز دەڭگەيىنەن ەڭ بيىكتەگى اقپا قۇم جانە بايىرعى جەمىرىلمەلى تاس جەر بەدەرىنە يە، وندا جابايى قوداس، جورعا بوكەن، بارىس، قارا موين تىرنا سياقتى 4 نەگىزگى حايۋانات ٴتۇرى تارالعان، بۇكىل مەملەكەتتەگى نەگىزگى تۇرلەردىڭ شامامەن جەتىدەن ٴبىرىن يەلەيدى. بۇل ٴوڭىر سونداي - اق جورعا بوكەننىڭ تولدەيتىن مەكەنى، سيرەك كەزدەسەتىن، تۇقىمى قۇرىپ - جويىلۋعا تاياعان ٴتۇر قارا موين تىرنانىڭ ەڭ سولتۇستىك شەتتەگى ٴوسىپ - ٴوربيتىن مەكەنى، دۇنيە جۇزىندەگى ورتا، تومەن ەندىكتەگى رايونداعى مۇزدىقتار ەڭ شوعىرلى ورنالاسقان ٴوڭىر بولىپ، جۇڭگونىڭ مۇزدىق مۇراجايى اتالعان. دۇنيە جۇزىلىك جاراتىلىستىق قورىق ۇداعى مەن دۇنيە جۇزىلىك جاراتىلىس قور قوعامى بۇل جەردى ”تىم سيرەك كەزدەسەتىن ٴۇستىرت تۇرلەرىنىڭ گەن قامباسى“ دەپ اتاعان، ول ەلىمىزدەگى جابايى حايۋاناتتاردى جانە ٴۇستىرت ەكولوگيالىق جۇيەسىن تاماشالاۋ، سونداي - اق جاھانگەزدىك ساياحاتتىڭ ەڭ تاماشا ورنى. بۇدان سىرت، كۇنلۇن تاۋىنىڭ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ مادەنيەت تاريحىندا اتاعى جەر جارعان ”سان مىڭداعان تاۋلاردىڭ اتاسى“ دەگەن ورنى بار.

مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋدى جىلدامداتا ٴتۇستى

ۇعىسۋعا قاراعاندا، شينجياڭدا جاراتىلىستىق قورىقتاردىڭ كوبى وتكەن عاسىردىڭ 80 - ، 90 - جىلدارىندا قۇرىلعان، بۇگىنگى كۇنگە كەلگەندە، جوعارى ٴونىمدى جاراتىلىستىق قورىق باسقارۋ جۇيەسىن قالىپتاستىرۋعا ٴتيىمسىز بولىپ قالدى، بۇل مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ ارقىلى، جاڭا داۋىردەگى شينجياڭنىڭ جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسى قۇرىلىسى مەن دامۋىنا جەتەكشىلىك ەتۋدى ەرەكشە قاجەت ەتىپ وتىر.

2020 - جىلى، «شينجياڭ ۇيعۇر اۋتونوميالى رايونىنىڭ ‹مەملەكەتتىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسىن قۇرۋ جونىندەگى جەتەكشى پىكىردى› دايەكتەلەندىرۋدىڭ، تياناقتاندىرۋدىڭ اتقارۋ پىكىرىن» (تومەندە قىسقارتىپ «اتقارۋ پىكىرى» دەلىنەدى) شىعارىپ، تۇرگە ايرىلۋى علمي، ورنالاسۋى ۇيلەسىمدى، قورعالۋى پارمەندى، باسقارۋى ٴونىمدى بولعان مەملەكەتتىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسىن جەدەل قۇرۋدى، 2025 - جىلعا بارعاندا مەملەكەتتىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسىن العاشقى ادىمدا قۇرۋدى؛ 2035 - جىلى، جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەردى باسقارۋ ونىمدىلىگىن جانە ەكولوگيالىق ونىمدەرمەن قامداۋ قابىلەتىن كورنەكتى جوعارىلاتىپ، مەملەكەتتىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جۇيەسىن قۇرۋدى العا قويدى.

«اتقارۋ پىكىرىنە» ساي، شينجياڭ مەملەكەت بەلگىلەگەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەردى تۇرگە ايىرىپ ٴبولۋ ولشەمى بويىنشا، قازىرگى بار جاراتىلىستىق قورىق، ايگىلى كورىنىس ٴوڭىرى، گەولوگيا باقشاسى، ورمان باقشاسى، سازدىق باقشاسى، قۇمدى ٴشول باقشاسى سياقتى جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەردى سارالاپ، ەكولوگيالىق قۇنىنا جانە قورعاۋ كۇشەمەلىلىگىنىڭ جوعارى - تومەندىگىنە قاراي، مەملەكەتتىك باقشا، جاراتىلىستىق قورىق، جاراتىلىستىق باقشا سىندى ٴۇش ۇلكەن تۇرگە رەتتەپ جانە تۇرگە ايىرىپ، مەملەكەتتىك باقشانى نەگىزگى تۇلعا، جاراتىلىستىق قورىقتى نەگىز، ٴار ٴتۇرلى جاراتىلىستىق باقشالاردى تولىقتاما ەتكەن جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەردى تۇرگە ٴبولۋ جۇيەسىن بىرتىندەپ قالىپتاستىرادى.

”شينجياڭنىڭ مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ جاعدايىندا باسقارۋ ٴتۇزىلىسى كەمەلدى بولماۋ، مەملەكەتتىك باقشاسى زاڭىن جاساۋ قىزمەتى ىلگەرىلەتۋدى كۇتىپ تۇرۋ، قورعاۋ، باسقارۋ ٴبىرشاما ۇلكەن قىسىمعا ٴدوپ كەلۋ، قورعاۋ - باسقارۋ قوسىنىن كۇشەيتۋگە مۇقتاج بولۋ سياقتى ولقىلىقتار بار، كەلەسى قادامدا ٴبىز مەملەكەتتىك باقشا قۇرۋ تالابى بويىنشا، جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەردى ۇزدىكسىز رەتتەۋ، ساپالاندىرۋ ارقىلى، جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر جوباسىن جاساۋ، فۋنكتسيالىق رايونعا ٴبولۋ، شەكاراسىن ايىرىپ بەلگى ورناتۋ سياقتى قىزمەتتەردى علمي ورىستەتىپ، شينجياڭدا مەملەكەتتىك باقشانى ەرتەرەك قۇرىپ، اسپانى اشىق، جەرى جاسىل، سۋى تۇنىق كورىكتى شينجياڭ قۇرۋعا ۇلەس قوسامىز“، - دەدى اۋتونوميالى رايوندىق ورمان شارۋاشىلىعى جانە جايىلىم مەكەمەسى جاراتىلىستىق قورعالاتىن جەرلەر باسقارماسىنىڭ قىزمەتكەرى.

(باسى 1 - بەتتە)

قۋات ساقتاۋدى ٴبىر تۇلعالاندىرۋ جانە كوپ ەنەرگيانىڭ ٴبىرىن - ٴبىرى تولىقتاۋ تاسىلىمەن سالىناتىن، بازارلاندىرۋ جولىمەن ىلگەرىلەتىلەتىن، بيىلعى جىل ىشىندە سالۋ جوسپارلانعان جەل ەلەكتر جانە فوتوۆولتتىق نىساندار؛ كومىر ەلەكتر، مۇناي جانە حيميا ونەركاسىبى، حيميا ونەركاسىبى، بولات - تەمىر، ٴتۇستى مەتالل قورىتۋ، قۇرىلىس ماتەريالدارى سياقتى ەنەرگيا جۇمسالىمى جوعارى سالالارداعى كاسىپورىنداردىڭ (جىلدىق ەنەرگيا تۇتىنۋ مولشەرى 10 مىڭ توننالىق ولشەمدى كومىردەن كوپ) بيىلعى جىل ىشىندە قۇرىلىسىن باستاۋدى جوسپارلاعان، ەنەرگيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ بويىنشا تەحنيكالىق وزگەرتۋ نىساندارى (ەنەرگيا ۇنەمدەۋ مولشەرى 1000 توننا ولشەمدى كومىردەن جوعارى دەڭگەيگە جەتۋ ٴارى ەنەرگيا ۇنەمدەۋ ۇلەسى %5تەن جوعارى بولۋ)؛ ەنەرگيا جۇمسالىمى جوعارى سالالارداعى كاسىپورىندار ەنەرگيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ بويىنشا تەحنيكالىق وزگەرتۋ نىسانىن اتقارۋمەن بىرگە، ەلەكتر كوزدەرىن، جەلىلەرىن، كوتەرىمدىلىگىن، قۋات ساقتاۋدى ٴبىر تۇلعالاندىرۋ سياقتى تاسىلدەر ارقىلى ورىستەتەتىن، بازارلاندىرىپ جەلىگە قوسىلاتىن جاڭا ەنەرگيا نىسانى قۇرىلىستارى.

«حابارلاندىرۋدا» مىنالار ايقىندالدى: بازارلاندىرىپ جەلىگە قوسىلاتىن، جاڭا ەنەرگيامەن ەلەكتر شىعاراتىن نىسانداردىڭ قارىز اقشادان پايدالاناتىندارىنا ٴوسىم تولەۋ ماقساتىندا ٴار 100 مىڭ كيلوۆاتقا 100 مىڭ يۋان جاردەماقى بەرىلەدى.

ەنەرگيا جۇمسالىمى جوعارى سالالارداعى كاسىپورىندار ەنەرگيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ بويىنشا تەحنيكالىق وزگەرتۋ جۇمىستارىن جۇرگىزىپ، وزگەرتۋدەن كەيىن ەنەرگيا جۇمسالىمى دەڭگەيى ۋزىق دەڭگەيگە جەتسە، نىسانىنىڭ قارىز اقشا سوماسى جانە ەنەرگيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ سالىستىرماسى بويىنشا ٴوسىمى قازىنادان تولەنەدى، قازىنادان تولەنەتىن ٴوسىمنىڭ ەڭ جوعارى نورماسى 5 ميلليون يۋاننان اسپاۋى كەرەك.

ەنەرگيا جۇمسالىمى جوعارى سالالارداعى كاسىپورىندار ەنەرگيا ۇنەمدەپ، كومىر قىشقىل گازىنىڭ شىعارىلۋىن ازايتۋ نىسانى مەن بازارلاندىرىپ جەلىگە قوسىلاتىن جاڭا ەنەرگيا نىساندارىن ٴبىر ۋاقىتتا جۇرگىزسە، ٴوسىمدى قازىنادان تولەۋدىڭ جوعارىدا اتالعان 2 تۇرىنەن بىرەۋي يگىلىكتەنۋىنە بولادى؛ 2 تۇردەگى نىساندى ٴبىر ۋاقىتتا جۇرگىزسە ٴارى ونىڭ جاڭا ەنەرگيا نىسانىنداعى جاسىل ەلەكتر تۇگەلىمەن وسى كاسىپورىننىڭ تۇتىناتىن ەلەكتردى جاسىل ەلەكترگە اۋىستىرۋىنا پايدالانىلسا، ونىڭ جاڭا ەنەرگيا نىسانى ٴۇشىن ٴار 100 مىڭ كيلوۆاتقا قازىنادان ٴوسىم تولەۋ ماقساتىندا 200 مىڭ يۋان جاردەماقى بەرىلەدى، ەنەرگيا ۇنەمدەۋ بويىنشا تەحنيكالىق وزگەرتۋ نىسانىندا سول جىلعى قارىز اقشانىڭ %3ى بويىنشا ٴوسىمى قازىنادان تولەنەدى.

جاڭا ەنەرگيا نىساندارىندا، قۇرىلىس كولەمى 500 مىڭ كيلوۆاتتان تومەنگىلەرى جىل ىشىندە تۇگەلدەي سالىنىپ ٴبىتۋى قاجەت؛ قۇرىلىس كولەمى 500 مىڭ دا ٴبىر ميلليون كيلوۆات (ٴبىر ميلليون كيلوۆات قامتىلادى) ارالىعىنداعى نىسانداردىڭ قۇرىلىس كولەمىنىڭ %80تەن استامى جىل ىشىندە سالىنىپ بولۋى قاجەت؛ قۇرىلىس كولەمى ٴبىر ميلليون كيلوۆاتتان جوعارى نىسانداردىڭ جالپى قۇرىلىس كولەمىنىڭ %60تەن استامى جىل ىشىندە سالىنىپ بولۋى قاجەت.

ەنەرگيا ۇنەمدەۋ بويىنشا تەحنيكالىق وزگەرتۋ نىساندارى سالىنىپ بولىپ ىسكە قوسىلعان سوڭ، اۋتونوميالى رايوندىق دامۋ جانە رەفورما كوميتەتى ونەركاسىپ جانە ينفورماتسيالاندىرۋ مەڭگەرمەسىمەن بىرلەسىپ، ٴبىر ٴبولىم نىساندى تاڭداپ الىپ ەنەرگيا ۇنەمدەۋ تيىمدىلىگى بويىنشا ۇلگى الىپ تەكسەرۋ جۇرگىزىپ، بايلىق بويىنشا قازىنالىق باقىلاۋ ورىستەتەدى، ەنەرگيا ۇنەمدەۋ ونىمدىلىگى مەن ٴوزى مالىمدەگەن جاعدايىنىڭ ايىرماشىلىعى ٴبىرشاما ۇلكەن بولسا، سەنىمدىلىك دارەجەسىن باعالاۋ، ەلەكتر باعاسى مەحانيزمى سياقتى قاتىستى بەلگىلەمەلەر بويىنشا جازالانادى؛ ەنەرگيا ۇنەمدەۋ ونىمدىلىگى جاقسى، ەنەرگيالىق ونىمدىلىك دەڭگەيى سالانىڭ الدىڭعى قاتارىنا جەتكەندەر بەلسەندى تۇردە ”ەنەرگيالىق ونىمدىلىكتىڭ كوشىن باستاۋشىلار“ قاتارىنا كورسەتىلەدى.

(باسى 1 - بەتتە)

اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ جاڭا داۋىردەگى پروكۋراتۋرا ورگاندارىنىڭ زاڭدى باقىلاۋ قىزمەتىن كۇشەيتۋ جونىندەگى قارارىن، اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ اۋتونوميالى رايوننىڭ حۋياڭحى قالاسىنىڭ، شينشيڭ قالاسىنىڭ ەگىستىك جەردى يەمدەنۋ سالىعى، پايدالانۋ سالىعى نورماسى جونىندەگى قاۋلىسىن داۋىسقا سالىپ ماقۇلدادى؛ اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ «ٴۇرىمجى گانچۋانباۋ ەكونوميكالىق - تەحنيكالىق اشۋ رايونى (ونەركاسىپ رايونى) ەرەجەسىن»، «ٴۇرىمجى قالالىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ‹ٴۇرىمجى قالاسىنىڭ اتموسفەرانىڭ لاستانۋىنان ساقتانۋ جانە ونى جوندەۋ ەرەجەسىنە› وزگەرىس ەنگىزۋ جونىندەگى قاۋلىسىن»، «قارامايلى قالاسىنىڭ قوعامدىق ساۋلەتتىلىك ەرەجەسىن»، «بايىنعولىن موڭعۇل اۋتونوميالى وبلىسىنىڭ كورلا المۇرتى شارۋاشىلىعىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن جەبەۋ ەرەجەسىن»، «ىلە قازاق اۋتونوميالى وبلىستىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ‹ىلە وزەنى اڭعارىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قورعاۋ ەرەجەسىنە› وزگەرىس ەنگىزۋ تۋرالى قاۋلىسىن» بەكىتۋ جونىندەگى قاۋلىسىن، اۋتونوميالى رايوننىڭ 2022 - جىلعى ٴوز دارەجەسىندەگى مەجە ەسەبىن رەتتەۋ جوباسىن بەكىتۋ جونىندەگى قارارىن داۋىسقا سالىپ ماقۇلدادى؛ اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى اۋىل شارۋاشىلىعى جانە اۋىل - قىستاق كوميتەتىنىڭ اۋتونوميالى رايوندىق 13 - كەزەكتى حالىق قۇرىلتايى 5 - ٴماجىلىسى ٴتورالقالار القاسىنىڭ قاراۋعا تاپسىرعان ۋاكىلدەر الا قويعان كەڭەستىك جوبالاردى قاراۋ ناتيجەسى جونىندەگى مالىمەتىن داۋىسقا سالىپ ماقۇلدادى؛ كادرلاردى مىندەتكە تاعايىنداۋ، مىندەتىنەن قالدىرۋ ىستەرىن داۋىسقا سالىپ ماقۇلدادى.

ماجىلىستە اۋتونوميالى رايوننىڭ جاڭادان مىندەتكە تاعايىندالعان مەملەكەت قىزمەتكەرلەرىنە مىندەتكە تاعايىنداۋ كۋالىگى تاراتىلدى ٴارى نەگىزگى زاڭعا سەرت بەرۋ سالتى وتكىزىلدى.

ٴماجىلىس مىنالاردى باسا دارىپتەدى: اۋتونوميالى رايوندىق 10 - كەزەكتى پارتكومنىڭ ٴۇشىنشى جالپى ٴماجىلىسىنىڭ رۋحىن ىشكەرىلەي ۇيرەنىپ، دايەكتەلەندىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن تولىق، دالمە - ٴدال دايەكتەلەندىرىپ، زاڭمەن باسقارىلاتىن شينجياڭ قۇرىلىسىن جاپپاي ىلگەرىلەتۋ كەرەك. ۇيرەنۋدى دەن قويا ۇيىمداستىرىپ، كەڭىنەن ۇگىتتەپ، ۇگىت لەكسيا جاساپ، جەتە ۇعىنىپ، تولىق ٴتۇسىنۋ كەرەك. زاڭ شىعارۋ ساپاسىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، حالىق قۇرىلتايىنىڭ باقىلاۋىنىڭ بەرىكتىگىن شىن مانىندە جوعارىلاتىپ، ۋاكىلدەردىڭ زاڭ بويىنشا مىندەت اتقارۋىن قولداۋ جانە قامتاماسىز ەتۋ كەرەك. قىزمەتتى تياناقتاندىرۋدى مىقتاپ يگەرىپ، اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم ورنالاستىرعان مىندەتتەردىڭ تياناقتالىپ ونىمدىلىك كورسەتۋىنە شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، پارتيا 20 - قۇرىلتايىنىڭ جەڭىسپەن اشىلۋىن ٴىس جۇزىندىك ارەكەتپەن قارسى الۋ كەرەك.

اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىلەرى سارقىت اقان، دۇڭ شينگۋاڭ، جاۋ چيڭ، سو يۋە، توحتى ياقۇپ، مۇقيات جارمۇقامەت، باس حاتشى ٴمۇتالىپ روزى ماجىلىسكە قاتىناستى.

اۋتونوميالى رايوننىڭ ورىنباسار ٴتورالقاسى ليۋ سۋشى، اۋتونوميالى رايوندىق جوعارى حالىق سوتى مەكەمەسىنىڭ باستىعى باحارگۇل سامەت، اۋتونوميالى رايوندىق حالىق پروكۋراتۋراسىنىڭ باس پروكۋرورى لي يۇچجۇن، اۋتونوميالى رايوندىق باقىلاۋ - تەكسەرۋ كوميتەتىندەگى قاتىستى جاۋاپتى جولداستار، اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار باس حاتشىلارى، ارناۋلى كوميتەتتەردىڭ، تۇراقتى كوميتەت قىزمەت تاراۋلارىنىڭ جاۋاپتىلارى، ٴار قايسى وبلىستىق، قالالىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتتەرىنىڭ، ايماقتىق حالىق قۇرىلتايى قىزمەت كوميتەتتەرىنىڭ، بيڭتۋان حالىق قۇرىلتايى قىزمەت كوميتەتتەرىنىڭ، اۋتونوميالى رايونعا تۇتە قاراستى اۋداندىق، قالالىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتتەرىنىڭ جاۋاپتىلارى، مەملەكەتتىك جانە اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايىنىڭ ٴىشىنارا ۋاكىلدەرى، سونداي - اق قاتىستى تاراۋلاردىڭ جاۋاپتىلارى، ت. ب ماجىلىسكە سىرتتاي قاتىناستى.

5 - ايدىڭ 27 - كۇنى تۇستەن بۇرىن اۋتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ 166 - رەتكى مەڭگەرۋشىلەر ٴماجىلىسى تۇراقتى كوميتەت ٴماجىلىسىنىڭ ٴتۇرلى كەڭەستىك تاقىرىپتاردى قاراۋ جاعدايى جونىندەگى مالىمەتتى تىڭداپ، تۇراقتى كوميتەت جالپى ٴماجىلىسىنىڭ داۋىسقا سالۋىنا ۇسىنىلاتىن كەڭەستىك جوبانى ۇيعاردى.